SINONIME TOPONIMICE ÎNTRE MOTIVAT ŞI ARBITRAR. CU PRIVIRE SPECIALĂ ASUPRA OICONIMIEI ROMÂNEŞTI

ANA-MARIA PRISACARU*

1. Introducere

O privire retrospectivă asupra dinamicii ansamblului toponimic românesc relevă numeroase situații de redenumire a uneia şi aceleiaşi unități (socio)geografice. Este cazul mai ales al localităților care, de-a lungul existenței lor, ajung să primească chiar şi patru nume diferite: *Gherăieştii Noi*, județul Neamț (1895) → *Satul Nou* (1896) → *Principele Ferdinand* (1904)/*Ferdinand* (1924) → *Gheorghe Doja* (1948) → *Gherăieştii Noi* (1964, TTRM, I_1: 463/2); *La Bujor*, județul Galați (1835)/*Bujorul* (1865) → *Târgul Golăşei* (1845)/*Golăşeii* (1846) → *Vântureştii* (1871) → *Ion Gh. Duca* (1934) → *Târgul Bujor* (1886, *ibidem* I_2: 1194/1).

Motivele substituirii unui nume topic țin, pe de o parte, de modificările survenite în evoluția istorico-socială/administrativă/economică a referentului desemnat ori în configurația geografică a acestuia, cazuri în care redenumirea este motivată. Pe de altă parte, aceste schimbări de nume pot apărea în urma intervenției cu totul arbitrare a oficialităților, situație în care noile denumiri au un caracter artificial. În exemplul de mai sus, *Gherăieştii Noi* şi *Satul Nou* sugerează desprinderea aşezării din vechiul sat Gherăieşti, în vreme ce *Principele Ferdinand* şi *Gheorghe Doja* sunt denumiri impuse oficial din considerente politice.

În acest context al redenumirii unui referent vorbim despre *sinonimie toponimică*, prin care înțelegem acordarea, pentru aceeaşi realitate (socio)geografică, a două sau mai multe denumiri. Sinonimia poate fi succesivă, caz în care numele nou îl înlocuieşte adesea definitiv pe cel vechi, dar şi simultană, când numele vechi, păstrat în uzul popular, circulă paralel cu numele nou, impus pe cale oficială, situație specifică mai ales perioadelor în care teritoriile româneşti s-au aflat vremelnic sub ocupație străină.

* Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide” al Academiei Române, Str. Th. Codrescu, nr. 2, Iaşi, România.

ALIL, t. LVIII, 2018, Bucureşti, p. 105–113

BDD-A31550 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 12:05:24 UTC)

2. Sinonime toponimice succesive motivate

În perioada veche a toponimiei româneşti, numele de localităţi erau acordate exclusiv motivat. În cazul oiconimelor personale, denominatorul alegea numele aşezării plecând cel mai frecvent de la proprietarul acesteia sau de la o figură marcantă a locului. Această situaţie se constată încă de la începuturile denominaţiei toponimice populare, când atestările documentare indică perifraze preconstitutive în care iniţial numele satului nici nu apărea: satul Mateienii (Botoşani) este atestat la 1437 ca satul „unde şade Matei" (TTRM, II_1: 249); satul Dumbrăvenii (Suceava) este numit la 1430 satul „unde au fost curţile lui Dumbravă" (*ibidem*: 156); la 1493 avem informaţii despre Alexeşti (Iaşi) ca fiind un „sat pe Vinna [= Vilna], anume unde a fost casa lui Alexa" (*ibidem*: 8); satul care la 1445 este identificat prin referinţa „unde a fost […] popa Oană, […] unde este Vlad, fiul lui Oană" (DRH, A, I: 364) se va numi ulterior Popeni (Vaslui). Mai târziu, în aceste perifraze apare şi numele aşezării, cu rol diferenţiator: la 1502 este atestat la Galaţi „un sat la obârşia Gerului, anume Mândreştii, unde a fost Ivan Mândrul" (TTRM, II_1: 263); la 1493, Ştefan cel Mare le întăreşte nepoţilor lui Lucaci „un sat anume Balomireştii, unde a fost giude Balomir" (*ibidem*: 23); la 1497, Ivan, nepotul lui Toader Beţea, vinde „ocina sa dreaptă […], un sat în Câmpul lui Dragoş, anume Beţeştii, unde a fost moara lui Beţea" (*ibidem*: 43).

Toponimele descriptive presupun din partea denominatorului surprinderea şi evidenţierea, prin nume, a unei trăsături percepute ca definitorie pentru realitatea desemnată. Această caracteristică este de cele mai multe ori de ordin fizico-geografic, aici încadrându-se toponimele numite de Iorgu Iordan *topografice*, care „au, ca punct de plecare, […] înfăţişarea sau natura […] topografică" a locurilor numite (Iordan 1963: 18). Acestea pot face referire la forma referentului (*Măgura*, *Movila*, *Ponoară*, *Râpile*, *Tarniţa* etc.), la natura (*Baia*, *Balta*, *Glodul*, *Lunca*, *Moşna*, *Năмoloasa*, *Năsipăria*, *Rişca* etc.) şi la vegetaţia acestuia (*Frasinul*, *Mesteacănul* sau *Nerejul*, *Rogoazele* etc.). De asemenea, pot surprinde o însuşire distinctivă a obiectului geografic denumit (*Amara*, *Ascuţita*, *Bistriţa*, *Pojorâta*, *Pustiata*, *Meria*, *Neagra*, *Ruginoasa* etc.).

Deşi multe dintre toponimele vechi s-au menţinut până astăzi, există destule situaţii în care, sub acţiunea anumitor factori, raportul de motivare dintre numele topic iniţial şi obiectul (socio)geografic desemnat şi-a pierdut validitatea, ceea ce a determinat redenumirea referentului.

În cazul oiconimelor personale, schimbarea numelui unei aşezări apare cel mai adesea în urma schimbării proprietarului. Astfel, satul „unde a fost Mândrea" (1436) apare atestat la 1462, după ce i-a fost întărit lui Duma Negru, ca satul „unde a fost curtea lui Duma Negru". Urmărind istoricul relaţiilor de proprietate, toponimistul Mircea Ciubotaru spune că „nu ştim cum se va fi numit satul lui Mândrea […], până când neamul Scânteieştilor [urmaşi ai lui Duma Negru] va impune un alt nume aşezării pe la sfârşitul secolului XVI", anume *Scânteeştii* pe

BDD-A31550 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 12:05:24 UTC)

Rebricea, astăzi *Scânteia* (Ciubotaru 2013: 33). Pe la mijlocul secolului al XVI-lea, satul Cuhneştii de pe Rebricea Mare, atestat la 1484, este vândut de proprietarul iniţial, Oană Cuhne, lui Toader Rohat. După această tranzacţie, satul se va numi *Rohoteşti*, după numele noului deţinător (*ibidem*: 51). Satul Cujba din judeţul Vaslui s-a desprins din satul Protopopeşti la 1830. Până la fixarea denumirii actuale, satul va purta o vreme numele satului-matcă, *Protopopeştii*, trecând şi printr-o fază denominativă intermediară, anume *Protopopeştii lui Cujbă/Protopopeştii Cujbei* (TTRM, I_1: 327/1).

O altă cauză responsabilă de înlocuirea unui toponim este dispariţia realităţii evocate. *Uliţa Măjilor* din Iaşi, de exemplu, desemna drumul pe care treceau căruţele vânzătorilor de peşte, însă, după încetarea acestei activităţi comerciale, numele străzii şi-a pierdut fundamentul semantic, fiind înlocuit succesiv cu denumiri arbitrare precum *Strada Millo*, *Strada Primăriei*, *Strada Mârzescu* (Petre 2012: 35). Şoseaua care lega satele bucovinene Solca şi Vicovul de Sus, numită temporar *Maria Tereza* în cinstea mamei împăratului Iosif al II-lea, se va numi *Şoseaua Naţională* după retragerea habsburgilor din Bucovina (Prisacaru 2015: 87). Despre răzeşii decăzuţi din satul Răcătău, judeţul Bacău, mai aminteşte astăzi doar oronimul *Dealul Mazililor*, deoarece oiconimul *Mazilii* (1892)/*Dealul Mazililor* (1871) a circulat doar o vreme, dispărând în favoarea numelui actual al satului (TTRM, I_2: 964/2).

Odată estompat raportul de motivare dintre referentul (socio)geografic şi numele topic iniţial, percepţia denominatorului se concentrează pe altă trăsătură frapantă a locului denumit. În cazul toponimelor descriptive, primează adesea caracteristicile de natură fizico-geografică: satul gălăţean Malul Alb, de exemplu, şi-a primit numele actual de la aspectul „alburiu" al malului râului Bârlad, pe care este situat (Păltănea, 2000: 7), după ce anterior s-a numit *Slobozia Drăgăneşti* sau *Răstoaca* (TTRM, I_1: 678/1). Pentru satul nemţean Corhana, vechea denumire, *Cojocăreştii*, a fost abandonată în favoarea numelui actual, care face trimitere la aspectul sterp şi râpos al dealului pe care se află aşezarea (*ibidem*: 276/1). La 1594, Aron Vodă îi întăreşte vistiernicelului Văscan „a patra parte din satul *Găureni*, care s-a chemat mai înainte *Nicoreşti*" (DRH, A, IX: 91). Numele nou al satului are la bază apelativul *gaură*, cu referire la poziţionarea geografică a aşezării în valea dintre Dealul Găureana şi Muchia Bobeicii (TTRM, II_2, ms.)[1]. Satul ieşean Crasna, numit în trecut şi *Fundul Crasnei* pentru că este situat la izvorul pârâului omonim, va primi din 1876 denumirea *Rotăria*, indicând probabil ocupaţia oamenilor din zonă, după ce anterior s-a numit pentru scurt timp *Rotarul din Fundul Crasnei* sau *Rotarii* (*ibidem* I_2: 1005/2).

Sunt situaţii când substituţia toponimică este generată de dispariţia unor câmpuri toponimice[2]. De pildă, *Pârâul Rânghileşti* de astăzi s-a numit în trecut *Cirnohalul*.

[1] Din cauză că ar fi putut sugera neproductivitatea aşezării, nici această denumire nu s-a menţinut, fiind înlocuită la 1964 cu *Gura Văii* (TTRM, I_1: 508/2).

[2] *Câmpul toponimic* defineşte o structură toponimică dezvoltată în jurul unui nucleu, desemnând din perspectiva denominatorului obiectul de maximă importanţă (socio)geografică dintr-o

BDD-A31550 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 12:05:24 UTC)

Pentru că a fost singurul element care a „supraviețuit” dezmembrării acestui câmp toponimic vechi, hidronimul nu s-a menținut, fiind înlocuit cu numele satului riveran (TTRM, I_4: XVII). Uneori dispare sau este redenumit doar nucleul oiconimic al unui câmp, caz în care își pot schimba numele și derivatele sale toponimice. Ca urmare a desființării satului Golăieşti, astăzi doar o tarla la sud de Rateşul Cuzei (Iaşi), Pârâul Golăiei se va numi *Pârâul Crăciuneasa* (*ibidem* II_1: 196/1). După înglobarea satului Bârleşti în satul Hărmăneştii Vechi, Pârâul Bârleştilor va primi numele de *Pârâul Hărmăneştilor* (*ibidem*, I_4: 22/1). Odată cu înlocuirea oiconimului *Leţcanii Vechi* cu *Bogonosul*, pârâul Valea Leţcanilor, care curge prin localitate, își va schimba numele în *Pârâul Bogonos* (*ibidem*: 238/2).

3. Sinonime toponimice succesive arbitrare

Cazurile de sinonimie toponimică motivată sunt numeroase, însă multe sunt și situațiile când toponimele, preponderent numele de așezări, au fost înlocuite de autorități în mod arbitrar, ignorându-se complet raportul de motivare dintre numele topic și referentul (socio)geografic desemnat. Motivele pentru care administrația a ales să înlocuiască numele vechi ale localităților, unele atestate de secole, cu altele noi, neutre și artificiale, nu mai au legătură cu dispariția sau modificarea referentului denumit, ci țin de considerente socio-umane și, de cele mai multe ori, de exigențe politice. Toponimia românească se schimbă la nivel oficial mai ales după proclamarea independenței de stat (1877), când „noul statut al României permitea și impunea un deplin control asupra întregului teritoriu, control care necesita și o bună, precisă și clară nomenclatură topică” (Nicolae, Suditu 2008: 217). Intervenția oficialităților în acest sens culminează în perioada „democrației populare” (1948–1989), când au și apărut cele mai multe dintre denumirile sterile semantic.

Demersurile administrative care au condus la reconfigurarea nomenclaturii preponderent oiconimice românești au avut ca punct de reper un „complex de grile”, funcționale mai ales în perioada comunismului. Acestea au fost identificate și discutate pe larg de toponimistul Dragoș Moldovanu în *Introducere* la TTRM, I_{1-2} (LIV–LV). Vizând aspecte *politice*, *religioase*, *sociale*, *etnice*, *estetice*, *economice* și *etice*, cele șapte grile au reușit să surprindă întreaga diversitate a sistemului toponimic popular românesc, pe care au redus-o, însă, la denumiri comemorative sau cu conținut semantic abstract și la nume topice „cu valoare distinctivă redusă sau chiar nulă” (Moldovanu 1991–1992: LV), care au generat numeroase serii omonimice[3].

microzonă, față de care se subordonează unul sau mai multe derivate toponimice, reprezentând toponime care denumesc obiecte de importanță secundară din imediata apropiere a nucleului (vezi Moldovanu 2010: 18).

[3] În urma demersului masiv de redenumire a localităților din anul 1964, nouă sate din Moldova au primit numele *Pădureni* și alte nouă, numele *Viișoara*.

BDD-A31550 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 12:05:24 UTC)

S-a renunțat mai ales la denumiri de localități care invocau (sau semănau cu) numele unor personalități ostile curentului politic al vremii sau care aveau la bază apelative ce desemnau instituții vechi ale statului ori aminteau de regimul burghezo-moşieresc[4]: *Polițenii* (Vaslui) → *Vadurile* (1964), *Brătenii* (Botoşani) → *Pădurenii* (1948), *Avereştii/Golanii* (Neamț) → *Stejarul* (1964); *Cătuşa* (Galați) → *Bărboşi-Cartier* (1964), *Golanii* (Neamț) → *Zorile* (1964), *Salahorul/Salahorii* (Bacău) → *Salcia* (1964), *Tâlhăreştii* (Vaslui) → *Codrenii* (1964) etc. Într-o perioadă în care nu se încurajau practicile bisericeşti, au fost înlocuite şi toponimele de factură creştină: *Călugăra* (Bacău) → *Măgura* (1964), *Diaconii* (Galați) → *Vişina* (1964), *Raiul* (Vaslui) → *Vădenii* (1964), *Răspopii* (Bacău) → *Livezile* (1964), *Strigoaia* (Suceava) → *Vârful Dealului* (1964) etc. Nu au scăpat de eliminare nici etnonimele susceptibile de discriminarea minorităților: *Țigănimea* (Bacău) → *Dealul Mare* (1964), *Sătrărenii* (Iaşi) → *Stejarii* (1964), *Ursarii* (Vaslui) → *Plopenii* (1964), *Ungurii* (Bacău) → *Arinii* (1968) sau oiconimele considerate neonorante pentru locuitorii aşezărilor desemnate: *Baliga* (Vaslui) → *Viişoara* (1929), *Băsenii* (Iaşi) → *Mihail Kogălniceanu* (1925), *Borăştii* (Iaşi) → *Cuza-Vodă* (1929), *Găinarii* (*Vrancea*) → *Făgetul* (1964), *Graşii* (Neamț) → *Dumbrava* (1964), *Strâmbii* (Bacău) → *Valea Mică* (1964), *Buzații* (Neamț) → *Lunca Moldovei* (1964), *Jăvrenii* (Bacău) → *Viişoara* (1964), *Puțenii* (Galați) → *Valea Mărului* (1964), *Tâmpeştii* (Suceava) → *Grădinile* (1964), *Tonții* (Neamț) → *Râşca* (1964) etc. Din considerente de ordin economic, au fost „epurate" şi oiconimele care sugerau neproductivitatea localităților denumite: *Glodurile* (Bacău) → *Izvorul Berheciului* (1968)*, Găunoasa* (Iaşi) → *Poiana Şcheii* (1964), *Găurenii* (Suceava) → *Dumbrava* (1964), *Gropile* (Bacău) → *Dumbrava* (1964), *Pârlita* (Botoşani) → *Băluşenii Noi* (1964), *Putreda* (Botoşani) → *Progresul* (1964), *Secăturile* (Iaşi) → *Livada Nouă* (1964), *Valea Rea/Lunca Rea* (Bacău) → *Valea Mică* (1964), *Valea Seacă* (Bacău) → *Ştefan cel Mare* (1958) etc. În sfârşit, principiul estetic a funcționat în sensul eliminării denumirilor care, din varii motive, erau percepute ca inestetice: *Balaurul* (Vaslui) → *Crângul Nou* (1956), *Oasele* (Galați) → *Rediul* (1964), *Sângeroasa* (Harghita) → *Valea Frumoasă* (1964), *Boul* (Vrancea) → *Viişoara* (1964), *Cioara* (Vaslui) → *Podenii* (1964), *Văcăria* (Vrancea) → *Brădetul* (1964) etc.

Dintre noile oiconime impuse de oficialități, multe au funcție comemorativă, invocând personalități marcante din viața istorică, politică sau culturală a țării şi fiind acordate în spiritul „tendinței […] consolidării funcției «educative», «formative» a toponimiei" (Nicolae, Suditu 2008: 219): *Alexandru Vlahuță* (1956) ← *Pătrăşcanii* (Vaslui), *Avram Iancu* (1948) ← *Ichimenii-Morțun* (Botoşani), *Ciprian Porumbescu* (1956) ← *Stupca* (Suceava), *Dimitrie Cantemir* (1948) ← *Valea Răchiții* (Botoşani), *Ion Neculce* (1968) ← *Prigorenii Mici* (Iaşi), *Mihail Kogălniceanu* (1925) ←

[4] Exemplele sunt preluate din TTRM, I_{1-2}.

BDD-A31550 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 12:05:24 UTC)

Băsenii (Iaşi), *Nicolae Bălcescu* (1948) ← *Uricenii* (Botoşani), *Emil Racoviță* (1957) ← *Şurăneştii* (Vaslui), *Tudor Vladimirescu* (1924) ← *Chirileştii* (Galați) etc.

Nu lipsesc nici oiconimele encomiastice, aproape toate acordate în onoarea membrilor familiei regale[5], care vor fi eliminate după instaurarea noului regim politic: *Poşta Roman* (Neamț) → *Elisabeta-Doamna* (1887) → *Horia* (1948); *Prodăneştii* (Galați) → *Regele Ferdinand* (1924) → *Prodăneştii* (1950); *Gherăieştii Noi* (Neamț) → *Principele Ferdinand* (1904)/*Ferdinand* (1924) → *Gheorghe Doja* (1948) → *Gherăieştii Noi* (1964); *Satul Nou* (Iaşi) → *Principesa Maria* (1904) → *Tudor Vladimirescu* (1948); *Regina Maria* (Vaslui, 1925) → *Toader Enache* (1948) → *Bălțățenii* (1964); *Principele Mihai* (Botoşani, 1924) → *Tudor Vladimirescu* (1948) etc.

Între noile toponime artificiale, fără legătură cu realitatea (socio)geografică denumită, menționăm şi numele de localități cu conținut semantic abstract: *Independența* (1887) ← *Maxinenii* (Galați), *Progresul* (1964) ← *Putreda* (Botoşani), *Unirea* (1964) ← *Pățeştii* (Bacău), *Victoria* (1964) ← *Filipeştii* (Botoşani), *Zorile* (1964) ← *Golanii* (Neamț) etc., precum şi pe cele amintind de războiul de independență: *Grivița* (1887) ← *Hotarul Bivolului* (Neamț), *Smârdanul* (1904) ← *Canada* (Botoşani), *Vânătorii* (1887) ← *Sultanul* (Galați) etc.

O categorie aparte a denumirilor arbitrare care au substituit nume vechi de localități este cea a oiconimelor generice, cu valoarea distinctivă limitată. Schimbarea numelui unei aşezări era propusă de primăria locală, dar alegerea noii denumiri intra în sfera de competență a organelor centrale. După cum arată Dragoş Moldovanu, acestea au oferit o paletă relativ restrânsă de opțiuni pentru înlocuirea oiconimelor vechi. S-au propus, astfel, liste cu „personaje exemplare, al căror nume putea fi transferat în toponimie" (Moldovanu 1991–1992: LIII), dar şi cu entopice menite să surprindă „condițiile geografice şi topografice, precum şi particularitățile locale şi de trai" ale localităților redenumite (*ibidem*: LV). Că opțiunile oferite nu au fost foarte generoase se poate deduce din frecvența cu care s-a făcut uz, mai ales în anul 1964, de oiconime precum *Delenii*, *Fântânelele*, *Izvoarele*, *Livezile*, *Pădurenii*, *Poienile/Poiana*, *Stejarul/Stejarii*, *Vălenii*, *Vâlcelele*, *Viişoara* etc., fără capacitate de individualizare, dar cu şanse mari ca „de cele mai multe ori […] «să se potrivească» cu realitățile" locului desemnat (*ibidem*: LVI).

Având ca prim deziderat impunerea în memoria colectivă a unor valori politico-sociale noi, reconfigurarea oiconimiei românești pe cale administrativă a ignorat raportul de motivare existent între numele topic vechi şi referentul desemnat. Dezinteresul pentru informația lingvistică rezidă şi în înlocuirea unor oiconime care, la o primă vedere, au fost considerate „incomode". Numele satului Polițeni, de exemplu, nu putea aminti de instituția poliției, ulterioară atestării localității, după cum nici oiconimul *Brăteni*, atestat încă de la 1427 ca „sat la

[5] Doar numele a două personalități în viață au pătruns în oiconimia națională. Este vorba despre Vasile Alecsandri şi Mihail Kogălniceanu, după care au fost numite fostul sat băcăuan *Alecsandri* (1887) şi satul gălățean *Vasile Alecsandri* (1887), respectiv satul ieşean *Kogălniceanul* (1886).

BDD-A31550 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 12:05:24 UTC)

Carpeni, unde a fost casa lui Dobrăcin şi a lui Bratul Pleşescul", nu putea avea legătură cu politicienii Brătianu, motiv pentru care s-a şi revenit la denumirea inițială în 1996 (TTRM, II_1: 63/1). Oiconimul *Cătuşa* are la bază numele unei plante, iar *Sângeroasa* desemnează, de fapt, o vale cu sângeri. Numele satului Şerbeşti (Neamț), înlocuit cu *Ştefan cel Mare* la 1968, nu este derivat de la apelativul *şerb*, ci are la bază antroponimul *Şerb* (*ibidem*: 396/1). La fel, oiconimul *Borăşti* îşi are originea în numele de persoană *Bora* şi numai prin atracție paronimică a putut fi considerat inestetic (*ibidem*: 50/2). Sunt destule astfel de nume de localități pseudo-calificative, considerate depreciative, care au fost înlocuite cu denumiri neutre cu consecința ruperii acestora de etimon. Oiconimul *Speriați*, de exemplu, care provine de fapt de la supranumele *Speriatul*, a fost înlocuit în 1964 cu denumirea *Pădureni* pentru că s-a considerat că face aluzie la o trăsătură negativă a locuitorilor satului (*ibidem*: 381–382). Oiconimul *Şătrăreni*, având la bază supranumele *şătrarului* Alexa, a fost apropiat de apelativul *şatra*, fiind înlocuit în 1964 cu *Stejarii* (*ibidem*: 392/2). De asemenea, *Tâlhăreştii* (derivat de la supranumele *Tălharul*, dar asociat cu apelativul *tâlhar*) a fost redenumit *Codrenii* (*ibidem*: 412/1), *Tâmpeştii* (de la numele de persoană *Tâmpea*, apropiat de apelativul *tâmpit*) a fost înlocuit cu *Valea Mare* (*ibidem*: 412/2–413/1) etc.

4. Sinonime toponimice simultane

Dubletele toponimice simultane sunt caracteristice mai ales situațiilor de ocupație străină a teritoriilor româneşti, când pentru aceeaşi aşezare circulă paralel două nume diferite: cel vechi, românesc şi cel impus de administrația străină. În Bucovina habsburgică, de pildă, oficialitățile nu au folosit ca atare numele românesc al satelor pe teritoriul cărora s-au înființat coloniile noi, ci au preferat să-l traducă (*Fürstenthal – Voievodeasa*, *Schwarzthal – Negrileasa*) sau chiar l-au înlocuit printr-o creație toponimică. Aceasta fie onora unele personalități în viață (*Cârlibaba – Mariensee*, *Măneuți – Andreasfalva*, *Dorneşti – Hadikfalva*, *Vorniceni– Joseffalva*), fie pornea de la caracteristicile fizico-geografice ale locului denumit (*Buchenhain*, desemnând o zonă cu o pădurice de fagi – *Poiana Micului*, *Eisenau*, numind o poiană unde existau zăcăminte de fier – *Prisaca Dornei*). Populația autohtonă a continuat să folosească numele vechi româneşti[6], cele străine fiind utilizate doar la nivel politico-administrativ. De altfel, acestea şi dispar după 1918, când se interzic prin lege „denumirile întrebuințate de administrațiile fostelor dominațiuni străine" (Regulament 1937: 1452).

[6] Ca o excepție de la regulă, localnicii din Vadul Negrilesei îşi numesc şi astăzi satul *Şfarțântal* (sau doar *Şfarț*), variantă „românizată" a germ. *Schwarzthal* (Diacon 1989: 252). O altă reminiscență, tot la nivel popular, a germanizării toponimice în Bucovina este şi numele muntelui Fusa (< germ. *Fuss* „picior de munte"), menținut până astăzi, care a fost acordat de coloniştii de la Freudental în locul presupusei denumiri româneşti *Ciumârna* (vezi Moldovanu 2010: 26).

BDD-A31550 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 12:05:24 UTC)

Ocupație străină cu repercusiuni asupra toponimiei naționale a cunoscut şi Basarabia. „În spiritul regimurilor de administrare de altădată” (Eremia, Răileanu 2008: 15), foarte multe localități au fost redenumite şi aici: *Dolna* → *Puşkino*, *Ialoveni* → *Kutuzovo*, *Sângerei* → *Lazovsk*, *Şoldăneşti* → *Cernenko* etc. Faptul că aceste denumiri străine nu au găsit ecou în rândul populației autohtone rezidă în promptitudinea cu care s-au reluat, oficial, numele vechi imediat după 1989, an în care s-a şi revenit la grafia latină şi s-au adoptat norme ortografice unitare (*ibidem*: 16).

Însă nu doar denumirile străine s-au lovit de reticența localnicilor, ci şi numele românești acordate arbitrar de oficialități. Tot Dragoş Moldovanu prezintă cazuri când în uzul popular a continuat să circule fie numele vechi al unei aşezări, fie patrionimul aferent acestuia. De pildă, *Oneşti* s-a menținut alături de *Gheorghe Gheorghiu-Dej* chiar şi în unele publicații oficiale, iar locuitorii fostului sat Şerbeşti, astăzi Ştefan cel Mare, au continuat să spună „mă duc la *şerbeşteni*” şi nu „mă duc la *Ştefan cel Mare*” (Moldovanu 1991–1992: LIV).

5. Încheiere

Indiferent de cauza care generează sinonimia toponimică, înlocuirea unui nume topic vechi cu o denumire nouă atrage după sine riscul trecerii în uitare a istoriei referentului desemnat, tezaurizată tocmai în toponimul dispărut. Dacă sinonimia toponimică motivată se dovedeşte a fi „legitimă” şi naturală în condițiile schimbărilor de ordin istorico-social, administrativ şi/sau geografic ale realității denumite, substituția pe cale administrativă a numelor de localități are efecte cu atât mai nedorite asupra toponimiei românești, cu cât noile denumiri, generice sau sterile semantic, nu se mai raportează decât convențional la referentul desemnat, fără a-l mai individualiza prin surprinderea elementului său distinctiv. În această situație, doar cercetarea toponimică diacronică poate asigura reuşita reconstituirii dinamicii denominative a unității (socio)geografice vizate.

BIBLIOGRAFIE

Ciubotaru 2013 = Mircea Ciubotaru, *Cercetări de onomastică. Metodă şi etimologie*, Iaşi, Casa Editorială Demiurg Plus.

Diacon 1989 = Vasile Diacon, *Vechi aşezări pe Suha Bucovineană. Pagini monografice*, Iaşi, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”.

DRH, A = *Documenta Romaniae Historica.* A. *Moldova*, vol. I (1975), IX (2014), Bucureşti, Editura Academiei Române.

Eremia, Răileanu 2008 = Anatol Eremia, Viorica Răileanu, *Localitățile Republicii Moldova. Ghid informativ documentar istorico-geografic, administrativ-teritorial, normativ-ortografic*, Chişinău, Tipografia Centrală.

Iordan 1963 = Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, Bucureşti, Editura Academiei.

Moldovanu 1991–1992 = Dragoş Moldovanu, *Introducere* la TTRM, I_{1-2}.

BDD-A31550 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 12:05:24 UTC)

Moldovanu 2010 = Dragoş Moldovanu, *Teoria câmpurilor toponimice (cu aplicaţie la câmpul hidronimului Moldova)*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”.
Nicolae, Suditu 2008 = Ion Nicolae, Bogdan Suditu, *Toponimie românească şi internaţională*, Bucureşti, Editura Meronia.
Păltănea 2000 = Paul Păltănea, *Toponimie gălăţeană. Numele comunelor şi satelor*, în „Viaţa liberă”, XI, nr. 3098, p. 7.
Petre 2012 = Mihai Petre, *Toponimie urbană hunedoreană*, Timişoara, Editura Universităţii de Vest.
Prisacaru 2015 = Ana-Maria Prisacaru, *Toponimia românească din Bucovina habsburgică (actualele teritorii româneşti). Germanizare şi reromânizare*, Iaşi, Casa Editorială Demiurg.
Regulament 1937 = *Regulamentul de aplicare a legii administrative*, în „Monitorul oficial”, 18 februarie, p. 1452.
TTRM = *Tezaurul toponimic al României. Moldova* (coordonator: Dragoş Moldovanu). I_{1-2}, *Repertoriul istoric al unităţilor administrativ-teritoriale (1772–1988)*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1991–1992; I_4, *Toponimia Moldovei în cartografia europeană veche (cca 1395–1789)*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”, 2005; II_1, *Mic dicţionar toponimic al Moldovei (structural şi etimologic)*, partea 1, *Toponime personale*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”, 2014; II_2, *Mic dicţionar toponimic al Moldovei (structural şi etimologic)*, partea a 2-a, *Toponime descriptive* (ms.)

CAUSAL *VS.* CASUAL TOPONYMIC SYNONYMY WITH REFERENCE TO ROMANIAN OIKONYMY

ABSTRACT

Toponymic synonymy occurs when a (socio)geographical entity receives two or more designations in the local system of usage. It can be either subsequent, thus the new name entirely replaces the previous, or concurrent, when the old name, preserved in popular use, circulates at the same time with the new name, implemented by official ways. The last situation can be found especially in territories found themselves under transitory foreign occupation.

Keywords: *toponymic synonymy*, *place-names*, *oikonymy*, *subsequent synonymy*, *concurrent synonymy*.

BDD-A31550 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 12:05:24 UTC)